Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

13.5.2024

KEHA/21413/2025

Eduskunnan ympäristövaliokunta

HE 41/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan ympäristövaliokunnan asiantuntijapyyntö kuultavaksi ja siihen liittyvä kirjallinen asiantuntijalausunto

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää kirjallisena lausuntonaan seuraavaa.

Yleisesti

Esityksen tarkoituksena on toteuttaa yhden luukun periaatetta ympäristöasioiden käsittelyssä uudessa Lupa- ja valvontavirastossa ja edistää lupa-asioiden käsittelyn yhdenmukaisuutta ja sujuvuutta. Tarkoitusta voidaan pitää lähtökohtaisesti oikeana ja nykytilanteessa tarpeellisena. Useiden viranomaisten aluehallinnossa erilaiset toimintatavat ja linjaukset ovat johtaneet erilaisiin lupa- ja valvontakäytäntöihin ja tulkintoihin. Lisäksi työt eivät nykyisellään usein jakaudun tasaisesti resursseihin nähden ja valtion talouden tasapainottaminen resurssivähennyksineen edellyttää uudenlaista organisoitumista sekä uusia toimintatapoja ja prosesseja. Lupa- ja valvontavirastolla on valtakunnallinen toimivalta, joten se pystyy organisoimaan prosessinsa valtakunnallisesti, soveltamaan toiminnassaan yhtenäisiä ratkaisukäytäntöjä sekä kohdistamaan resursseja ja hyödyntämään erityisasiantuntemusta joustavasti.

Esityksen tavoitteiden edistämiseksi esityksessä ehdotetaan sekä kokonaan uutta lainsäädäntöä, nykyisen lainsäädännön kehittämistä, että käytännön toimenpiteiden tehostamista. Viraston toimivalla johdolla sekä sen henkilöstöllä tulee olemaan nykyistä merkittävästi laajempi kokonaisvastuu muun muassa lupamenettelyjen sujuvuuden kehittämisen, digitalisaation edistämisen, sekä valtakunnallisten toimintamallien luonnin osalta. On hyvä huomata, etteivät lainsäädännön muutokset automaattisesti johda toimenpiteiden ja prosessien tehostumiseen, vaan muutosta tulee johtaa määrätietoisesti läpi organisaation ja muutokset edellyttävät viranomaiselta osin uudenlaista osaamista ja myös projektinhallintaan liittyvää osaamista.

Ennakollinen ohjaus ja asiakkuus

Ennakollista ohjaamista ja yhteistyötä sekä asiantuntemusta koskevilla ehdotuksilla vahvistettaisiin asiakasohjausta ja selkeytettäisiin

HÄMEEN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 025 000
www.ely-keskus.fi
Y-tunnus 2296962-1
Kirjaamo
PL 29, 15141 Lahti
kirjaamo.hame@ely-keskus.fi

viranomaisen tietynlaista prosessinjohdollista roolia, jossa luvan hakijalla olisi mahdollisuus etukäteen keskustella luvitukseen liittyvistä velvollisuuksista, selvitystarpeista ja reunaehdoista. Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on, että yllättäviä lisäselvitys- ja täydennyspyyntöjä voitaisiin hyvällä yhteistyöllä ja ennakoinnilla vähentää, hyödyntäen myös viranomaisten ja hanketoimijoiden yhteistyötä. Asiakkaalle, kuten luvan hakijalle, Lupa- ja valvontavirastossa pyritään tarjoamaan kokonaispalvelua, jossa samaan asiointikokonaisuuteen liittyvät ympäristölliset lupamenettelyt tuotetaan toisiinsa kytkeytyvänä kokonaisuutena. Tällainen toimintatavan muutos edellyttää prosessien uudistamisen lisäksi uudenlaista asiakkuusajattelua ja asiakkuuden tunnistamista osana prosessia sekä toiminnan jatkuvaa kehittämistä. Uuden viraston toimeenpanossa esitetäänkin osastolle omaa kehittämisyksikköä koordinoimaan ja johtamaan kehittämistä.

Käsittelyaika

Lupahakemusten käsittelyaikaa koskevan tiedon osalta ehdotetaan, että Lupa- ja valvontaviraston tulisi esittää arvionsa lupapäätöksen antamisajankohdasta ja julkaista se tietoverkossa. Arviota tulisi myös päivittää, mikäli se muuttuisi merkittävästi käsittelyn edetessä. Käsittelyaikojen osalta on hyvä tunnistaa, ettei esim. lainsäädäntöön kirjattu käsittelyajan enimmäisaika saisi olla viraston toimintaa ohjaava tavoite, vaan asiakaslähtöisessä ajattelussa käsittelyajan mediaanitavoitteen tulisi olla maksimiaikaa lyhyempi. Viranomaistoiminnassa maksimi on valitettavan usein yleensä myös tavoite. Käytäntö on osoittanut, että 12 kuukauden käsittelyaika on realistinen, ja osin lupakäsittely voi sujua myös tätä joutuisammin. Lisäksi käsittelyaika-arvion päivittäminen työn edetessä edellyttää uudenlaista asiakkuusajattelua, mutta myös prosessijohtamista.

Ratkaisukokoonpano ja valtakunnallinen yhdenmukaisuus

Ratkaisukokoonpanoa koskevat säännökset ajantasaistettaisiin vastaamaan uuden Lupa- ja valvontaviraston organisaatiorakennetta. Lisäksi sääntelyä tarkennettaisiin nykyisten ELY-keskusten tehtävien huomioimiseksi. Lupa- ja valvontaviraston ympäristöosaston osastopäällikkö tai osastopäällikön määräämä osaston muu virkamies ei voisi ottaa ratkaistavakseen asiaa, jonka hän on jo määrännyt muussa kokoonpanossa ratkaistavaksi. Tämä ei saa tarkoittaa sitä, ettei kokoonpanoa voisi muuttaa esimerkiksi asiantuntijan pitkän poissaolon tms. seikan takia. Epäselväksi jää lisäksi, miten virastossa varmistetaan valtakunnallinen yhdenmukaisuus lainsäädännön soveltamisessa ja sen tulkinnoissa. ELY-keskukset ja aluehallintovirastot ovat nykyisellään virastoina itsenäisiä, joka osaltaan on johtanut erilaisiin tulkintoihin ja ratkaisuihin valvonnassa ja luvituksessa. Lisäksi ratkaisukokoonpanojen itsenäisyys on mahdollistanut myös virastojen sisäisen erilaisuuden päätöksissään. Valtakunnallinen yhdenmukaisuus ei voi jatkossa jäädä asiakkaan valituksen varaan eikä se myöskään voi olla yleisen edun valvontayksikön tehtävä, vaan toimivan johdon tulee huolehtia yhdenmukaisuuden toteutumisesta.

Etusijamenettelyn ja yhteyspisteviranomaisen edellyttämät lisäresurssit

Ehdotettava ympäristöasioiden käsittelylaki sisältäisi kaksi etusijaa koskevaa pykäläehdotusta. Ympäristöasioiden käsittelylaissa säädettäisiin eräiden vihreän siirtymän hankkeiden määräaikaisesta etusijasta vuoden 2030 loppuun saakka. Lisäksi etusijamenettelyä yhdenmukaistettaisiin eräiden EU-säädösten mukaisten hakemusten käsittelyn osalta. Näiden lisäksi esityksessä ehdotetaan nimettäväksi Lupa- ja valvontavirasto eräiden EU-säädösten lupamenettelysäännöksissä edellytetyksi kansalliseksi yhteyspisteviranomaiseksi. Etusijamenettelyn jatkaminen vuoden 2030 loppuun saakka edellyttää nykyisten menettelyyn osoitettujen lisäresurssien jatkamista vuosille 2027–2030. Lisävoimavarojen merkitys on edelleen keskeinen, jotta etusijan saavien hankkeiden nopea käsittely turvataan myös jatkossa. Lupa- ja valvontaviraston aloittaessa toimintansa luvituksen toimintakyvyn, yhteyspisteviranomaisen toiminnan ja etusijamenettelyn sujuvan jatkon varmistamiseksi arvioidaan tarvittavan määräaikaista lisämäärärahaa erityisesti 2026–2027. On hyvä huomata, että etusijamenettelyn resurssit osoitetaan normaaleihin tehtäviin, kun taas yhteyspisteviranomaistehtävä on luonteeltaan uutta asiakaspalvelua ja edellyttää siten muutakin kuin vain lisäresursointia.

Digitaaliset palvelut ja sähköinen asiointi

Osana yhden luukun palvelujen hanketta kehitetään digitaalisia palveluita. Sähköisten järjestelmien toimivuus on keskeinen edellytys ympäristöasioiden käsittelyn sujuvuuden ja yhdenmukaisuuden saavuttamiseksi sekä tämän esityksen ehdotusten toteuttamiseksi. Sähköisen asioinnin kehittämistä koskevien ehdotusten osalta kyse on tätä esitystä laajemmasta kokonaisuudesta. Tällä hetkellä lupaprosessien ja valvonnan prosessien tuottavuuden parantamista, moniviranomaispalvelukanavan kehittämistä ja sähköistä asiointia ylipäätään kehitetään useissa eri hankkeissa ja ympäristöasioiden ”digiluukku” syntyy useiden digihankkeiden yhteistyönä. On selvää, että lupamenettelyjen sujuvuus edellyttää sähköisten asiointipalveluiden jatkuvaa kehittämistä, mutta samalla vaaditaan myös järjestelmien normaalia ylläpitoa. Tästä huolimatta järjestelmiä ja palveluita kehitetään, mutta valitettavasti myös ylläpidetään, lähinnä useiden eri hankkeiden hankeresursseilla. Uudessa Lupa- ja valvontavirastossa viraston vastuulle tulevien järjestelmien resurssointi tuleekin organisoida, vastuuttaa ja resursoida pysyvänä tehtävänä.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on ratkaissut ylijohtaja Tommi Muilu.

Liitteet Kirjoita tähän

Tiedoksi Kirjoita tähän

Tämä asiakirja KEHA/21413/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/21413/2025 har godkänts elektroniskt

Muilu Tommi 13.05.2025 09:55